

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת יתרו תשפ"ג לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון אלף שמ"ו

שנצטוו. וזהו שנאמר אך בעשור לחודש, אך חלק, וכמו שדרשו (פסחים ה.) אך ביום הראשון תשבתו (שמות יב-טו), אך חלק [מקצת היום מותר ומקצתו אסור], וזהו רק בעשור לחודש הזה, אמנם לדורותיכם, מערב עד ערב תשבתו שבתכם ע"כ.

אך בחתם סופר בפרשתנו (עב:) כתוב, דכיון שירד משה ביום הכיפורים, ולא קבלו התענית מאתמול, לא התענו בשנה ההוא ואכלו בו עם חותן משה, ומשום הכי לא אכל משה רבינו ע"ה עמהם, כי הוא קיבל תענית מבערב והתענה ע"כ. ולכאורה אם צוה משה בו ביום על מצות היום של יום הכיפורים, היו אסורין לאכול, גם אם לא קבלו התענית מאתמול. ובפרט לפירושו הנ"ל שבשנה הראשונה נצטוו אך חלק, שאסורין רק משעת הציווי. וכפי הנראה מדבריו כאן, דסבירא ליה, דלא מסר להם כלל כעת מצות יום הכיפורים, כיון שאי אפשר להם להתענות מערב עד ערב. [ובזה מדוייק דבכל המועדים שנפרטו בפרשת אמור, כתוב תחלה, וידבר ה' אל משה לאמור, 'דבר אל בני ישראל', חוץ מיום הכיפורים שנאמר רק וידבר ה' אל משה לאמור, והיינו דבכל המועדים באה אליו הציווי שידבר זאת אל בני ישראל בהקדם האפשרי, לא כן מצות יום הכיפורים, לא יודיע להם תיכף בירדו מן ההר, אלא לאחר זמן].

*

ויש לומר בזה עוד, כי הכתוב אומר (שיר ג-א) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה [במלך שהשלום שלו], בעטרה שעטרה לו אמו [כנסת ישראל], ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ודרשו חז"ל (תענית כו:), ביום חתונתו זה מתן תורה [יום הכיפורים שניתנו בו לוחות האחרונות],

ויקח יתרו חותן משה עולה ובחים לאלקים, ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים. ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם (יה-יב). וברש"י ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו ע"כ. ובגמרא (ברכות סד.) וכי לפני אלקים אכלו, והלא לפני משה אכלו. אלא לומר לך, כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה, כאילו נהנה מזיו שכינה ע"כ.

והנה ברש"י פירש, ויהי ממחרת, מוצאי יום הכיפורים היה, כך שנינו בספרי. ומהו ממחרת, למחרת רדתו מן ההר. ועל כרחק אי אפשר לומר אלא ממחרת יום הכיפורים, שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר והודעתי את חקי וגו' (יה-טו), ומשנתנה תורה עד יום הכיפורים לא ישב משה לשפוט את העם, שהרי בשבעה עשר בתמוז ירד ושר את הלוחות, ולמחר עלה בהשכמה ושהה שמונים יום, וירד ביום הכיפורים ע"כ.

ובדעת זקנים לבעלי תוספות כתוב, וקשיא דאם כן משמע בשעה שירד משה מן ההר, דהיינו ביום הכיפורים, יצא לקראת חותנו, ובאותו שעה ויקח יתרו עולה ובחים, ואכלו ביום הכיפורים, והאיך אכלו, והלא כבר ניתנה תורה ע"ש. (ועיי' ברמב"ן שהעיר גם כן בזה).

ונראה דהנה בפרשת יום הכיפורים (ויקרא כג-כו) כתיב, אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא, מקרא קודש יהיה לכם וגו', וסיים מערב עד ערב תשבתו שבתכם. וכתוב בספר וידבר משה (שם) בשם מרן החתם סופר, כי משה ירד עם לוחות שניות ביום הכיפורים בחצי היום, ממילא לא היה יום כיפורים זה אלא חצי יום משעה

חתונת הקב"ה עם ישראל, אשר זה נתהווה במסירת הלוחות לישראל בעת שירד משה מסיני ביום הכיפורים, והרי אמרו (פסחים סח:): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא ע"ש. ועל כן לא הוצרכו בני ישראל להתענות בשנה הראשונה, כי שמחת יום חתונתם דוחה יום הכיפורים. ועל כן שפיר הותר לאהרן ולזקני ישראל אכילה ושתייה ביום ההוא, לשמחת זמן חתונתנו. וזהו שדייק הכתוב, שבאו לאכל לחם עם חותן משה 'לפני האלקים', בשביל השמחה של הנישואין של הכלל ישראל עם אלקים. ואם כן גם אי נימא שנתחייבו במצות יום הכיפורים באמצע היום כשירד משה ומסר להם מצות יום הכיפורים, אבל במה שנוגע לשמחת אכילה ושתייה והקרבת קרבנות, שפיר הותר להם באותה שנה. והקריבו עולות וזבחים, דומיא דחנוכת המשכן שהקריבו הנשיאים אז עולות חטאות ושלמים.

*

ובזה נראה לבאר מה שאמרו, ויחד יתרו (יח"ט), שהעביר חרב חדה על בשרו [שמל את עצמו ונתגייר] [סנהדרין ד.ד.], ומשמע שלא נימול על ידי אחרים אלא הוא עצמו העביר חרב חדה ומל את עצמו. דלפי מה שנתבאר הרי היה אז יום הכיפורים, ולא הותרה מילה שלא בזמנה על ידי ישראל. אך יתרו עדיין היה אז עכו"ם, אשר עכו"ם ששבת חייב מיתה (שם נח:), ולא הותר לו לשבות ביום הכיפורים, על כן העביר הוא עצמו חרב חדה על בשרו. ויהיה מזה ראיה לדברי המנחת חינוך (מצוה ב אות יד) דגר שבא להתגייר וטבל, דרשאי למול עצמו, אף שהוא עדיין גוי, דמילתו וגירותו באים כאחד ע"ש. ולפי זה יש לדון דגם אם רוצה למול עצמו בשבת ויום טוב דרשאי.

*

אמנם הא דיום הכיפורים היה אז יום חתונתנו, היינו רק להכלל ישראל, שקיבלו ביום ההוא הלוחות מידו של משה, שהלוחות הראשונות נשתברו ולא נמסרה לידם. אבל משה רבינו הרי קיבל כבר הלוחות הראשונות מידו של הקב"ה, אחר ארבעים יום שהיה בסיני, וכמו שנאמר (לא-יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות, לוחות אבן כתובים באצבע אלקים. ואם כן יום חתונתו של משה עם קונו היה כבר זמן מרובה קודם שירד עם הלוחות השניות. ואם כן יום הכיפורים הזה אינו זמן חתונתו ושמחת לבו, שהוא לא נצרך להלוחות השניות, אלא בלוחות הראשונות הוא נעשה כלתו של הקב"ה, ועל זה נאמר ויתן אל משה ככלתו, וברש"י ככלה לחתן ע"ש. ועל כן לא היה רשאי משה לאכול או ביום הכיפורים, כי

וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש ע"כ. והענין שקרא יום הכיפורים יום חתונתו, דהנה משה רבינו ירד ביום י"ז תמוז עם הלוחות הראשונות, ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות, ויחר אף משה, וישלך מידיו את הלוחות, וישבר אותם תחת ההר (לב-ט). ואיתא במדרש (שמו"ר מו-א) אמר מוטב שתהא נידונית כפנויה ולא כאשת איש ע"ש. ואם כן הלוחות היו הקידושין של עם ישראל עם הקב"ה, ושיבר אותם כדי שיהיו עדיין פנויות. וכאשר חזר ביום הכיפורים עם הלוחות השניות ומסרם לישראל, אז נתקדשו בני ישראל להקב"ה, ועל כן אמרו על יום הכיפורים שזהו יום חתונתו. ואם כן היתה אז שמחה עצומה בהכלל ישראל, כמשוש חתן על כלה, שאז נגמרה מתן תורה לישראל בהלוחות שהביא משה. וכנסת ישראל נתהווה אז כלה קרואה בנעימה, לזה דודי וזה רעי, הוא הקב"ה.

והנה בעת שחינך שלמה המלך את בית המקדש, כתיב (מלכים א ח-סה) ויעש שלמה בעת ההוא את החג, וכל ישראל עמו וגו', שבעת ימים (קודם חג הסוכות) ושבעת ימים (ימי חג הסוכות) ארבעה עשר יום. ואיתא בגמרא (מועד קטן ט.ו.) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן, אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים [לפי ששבעה ימים שלפני סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה], והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה. יצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנין לחיי העולם הבא. מאי דרוש, אמרו קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו עולם, וקרבן יחיד [של נשיאים], דוחה שבת דאיסור סקילה [דחמור מכתרת], מקדש דקדושתו עולם, וקרבן צבור [דמה שהיו מקריבין בימי חנוכת הבית קרבן ציבור הוא], ויום הכפורים דענוש כרת, לא כל שכן. אלא אמאי היו דואגים, התם [במשכן] צורך גבוה [הווי קרבנות], הכא [בחנוכת הבית] צורך הדיוט [משתה]. ופריך הכא נמי מיעבד ליעבדו [קרבנות] מיכל לא ניכלו ולא לישתו, ומשני אין שמחה בלא אכילה ושתייה ע"כ.

וכן הוא במדרש (ב"ר לה-ג) אין לך שבעה לפני החג שאין בהן שבת ויום הכיפורים, ואותן שבעה ימים היו ישראל אוכלין ושותים ושמחים ומדליקין נרות וכו' ע"ש. ובודאי רק מה שנוגע לשמחת המצוה לאכילה ושתייה הותר להם גם המלאכה עבורם, אבל נתחייבו להזהר בשאר המלאכות כמו כל שבת ויום הכיפורים.

ומעתה אם נדחה יום הכיפורים בשביל שמחת חנוכת הבית, על אחת כמה וכמה שנדחה עבור שמחת

עוד בה שלישיה בטעם שלא אכל משה יחד עם אהרן וזקני ישראל, דלכאורה הגם שאין יום זה חתונתו של משה, שקדמה כבר בהלוחות הראשונות, מכל מקום היום היא יום חתונתו של הקב"ה, שמתארס עם הכלל ישראל, וראוי לשמוח בשמחתו של מקום, גם כאשר אינו נוגע זה למשה לבדו. ויש לומר בהקדם לבאר מה שאמרו (שם) שישראל היו דואגים בימי שלמה כאשר אכלו ושתו בחנוכת המקדש, עד שהוצרכו לבת קול שכולכם מזומנים לחיי העולם הבא, שחששו שאין ללמוד מחנוכת המשכן, דהתם צורך גבוה, שקרבו רק קרבנות, הכא צורך הדיוט, משתה ושמחה. ולכאורה אם יש לחלק כן, היה להם להסנהדרין שהתירו הדבר לדאוג אולי טעו בהוראתם, ולא בני ישראל שעשו הוראת חכמי ישראל, וקיימו לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ועוד כי חילוק זה פשוט כל כך, שגם ילד קטן מרגיש, דהתם צורך גבוה והכא צורך הדיוט, ולא נעלם זאת מעיני הסנהדרין, ועם כל זה התירו הדבר, ולמה היו ישראל דואגים.

ונראה כי באמת הסנהדרין הורו כראוי, דכל צורכי שמחת מצוה הם צורכי גבוה, גם כאשר כרוך זאת באכילה ושתיה גשמי, ואין שום חילוק אם מקריב קרבן לה', או אוכל ושותה אכילה של מצוה, שניהם עולים לרצון לעבודת קונו. אך כל זה כשמכוין לשם שמים ולא להנאת גופו להתענג תענוג גשמי. ומכל שכן כאשר יש באכילה זו איסורא של תורה, אלא המצוה בא לדחותה, ודוגמת עשה דוחה לא תעשה, זהו רק כאשר מכוין במעשה זו בלתי לה' לבדו. ומצינו כיוצא בה במצות יבום שדוחה איסור אשת אח, ואיתא בגמרא (יבמות לט:) מצות יבום קודמת למצות חליצה, בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה, עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה, אמרו מצות חליצה קודמת ליבום ע"ש. (ודעת הפני משה וקרוב העדה (ירושלמי שם א-א) דגם אם מכוין לשם מצוה, אלא שאין הכוונה טהורה לשם מצוה בלבד, אלא מעורב בה דבר אחר ע"ש).

ולכן הסנהדרין הורו כראוי, ששמחה של מצוה של חנוכת המקדש דוחה מצות יום הכיפורים, גם באכילה ושתיה, שגם זה צורך גבוה. אמנם בני ישראל חשדו עצמם, אולי במשך השמחה הארוכה של שבעת ימים, היה זמנים שאכילתם היתה צורך הדיוט, והיה חסר מהם השמחה של מצוה, ובכגון דא לא הותר להם לעבור על מצות יום הכיפורים, ועל זה יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העולם הבא, שהעיד עליהם ה' ששמחתם היתה טהורה בלתי לה' לבדו, וגם אחד מהם לא נכשל בכוונה שאינה טהורה להיות אכילתו צורך הדיוט.

אין זה יום חתונתו, ועל כן באו רק אהרן וזקני ישראל, אבל משה לא היה רשאי לאכול עמהם.

*

ובמקום אחר (עיין שמן ראש חלק יב פ' ויקהל דף שסה) ביארנו בזה מה שמצינו במשה רבינו, שביקש מדה' יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה (במדבר כו-טז). וברש"י כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע עעה שאתבע צרכי, שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כו-יח) נוצר תאנה יאכל פריה (תנחומא יא) ע"כ. והיא פליאה, דהא בודאי כאשר ביקש משה שירשו בניו גדולתו, אין ספק שהיו ראויים לכך, כי משה רועה נאמן לא יבקש מדה' למנות מנהיג שאינו הגון, ובאמת יש דין ירושה גם בגדולה, וכמו שמצינו במלך (הוריות יא:), ולמה יטלו זאת מהם, כדי ליתן שכר למשמשו של משה שלא מש מתוך האהל, וכי זהו שכר המשמש שנוטל אחר כך גדולתו של אדונו, אתמהה.

אך הענין הוא, דמצינו כאשר עלה משה לההר לקבל הלוחות, כתיב (שמות כד-ג) ויקם משה ויהושע משרתו, ויעל משה אל הר האלקים. וברש"י לא ידעתי מה טיבו של יהושע כאן. ואומר אני, שהיה התלמיד מלוה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה, ומשם ויעל משה לבדו אל הר האלקים, ויהושע נטה שם אהלו ונתעכב שם כל ארבעים יום, שכן מצינו, כשירד משה (לכ-יז) וישמע יהושע את קול העם ברעה, למדנו שלא היה יהושע עמהם ע"כ. ואם כן כאשר ירד משה עם הלוחות הראשונות, היה שם עמו יהושע שזכה לקבל הארת הלוחות הראשונות קודם שנשברו. ובהם היו סגולות מיוחדות מה שלא היו בהלוחות שניות, כמו שאמרו (עירובין נד.) אמר רבי אלעזר מאי דכתיב (שמות לב-טז) חרות על הלוחות, אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל [חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית]. רב אחא בר יעקב אמר אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר חרות, אל תיקרי חרות אלא חירות [בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין] ע"כ. ויהושע על ידי שלא מש ממשה רבינו לרגע, היה היחידי מהכלל ישראל שזכה לקבל לוחות הראשונות כמו משה, ועל כן נתמנה יהושע תחת משה להיות הרועה להכלל ישראל.

*

לא הותר לו ביום שמחתו בה' לאכול ולשתות, והוא שש ושמח בשמחת קונו בלא אכילה, וכמו מלאכי אלקים, ולכן לא אכל משה עמהם.

ולכן הנגינה על ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם, מונח רביעי, שבא לרמוז, שלא תקשה ומשה היכן היה, שלא בא לאכול עמהם. ועל זה נרמז שמונח בזה ארבעה טעמים לשבח, וכמו שנתבאר. חדא, שהם עדיין לא נצטוו, אבל משה קיבל כבר התענית מבערב. שנית, שבלוחות האחרונות היה אז יום חתונתם והותר להם לאכול, אבל יום חתונתו של משה היה בלוחות הראשונות. שלישית, כי הותר לאכול רק כאשר כוונתם לצורכי גבוה, לשמחת מצוה, ומשה עניו מאד מכל האדם, היה חושש בדבר, ולכן מנע עצמו. רביעית, כי משה איש האלקים נתעלה למלאך, ואצלו לא נאמר אין שמחה אלא באכילה ושתיה.

*

והנה התורה סידרה סדר הפרשיות, שקודם פרשת מתן תורה, הקדימה ביאתו של יתרו שבא להתגייר. והוא ללמד אותנו, שלעולם אל יתייאש אדם לקבל על עצמו עול התורה, גם כשעברו רוב שנותיו בהבל. שהרי יתרו היה זקן מופלג אז, יותר ממאה שנה, שהרי חתנו משה רבינו היה אז יותר משמונים שנה (שמות ז-י). ובפרט למאמרם (סוטה יא.) שלשה היו באותה עצה [דהבה נתחכמה לו], בלעם ואיוב ויתרו ע"כ. ועם כל זה כאשר הכיר האמת, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים (יהיא), עזב את הכל, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תוהו (רש"י יח-ה). וממנו נלמד, אם גוי שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה (רש"י יח-יא), יכול להתקרב לה', ובני בניו זכו לישיב בלשכת הגזית (סנהדרין קו.), על אחת כמה וכמה זרע אברהם יצחק ויעקב, שיש להם נשמת חלק אלוהי ממעל, בודאי שבידם להתקרב, ולקבל על עצמם מחדש עול תורה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו (רש"י יט-א).

וכמו כן לענינינו, שהותרה להם מצות יום הכיפורים עבור גדל השמחה של יום חתונתו, ובאו אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה 'לפני האלקים', בכוונה טהורה לשמחתם בה' ביום חתונתם. אמנם משה רבינו, אשר האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, חשד את עצמו כי אולי יתערב אצלו כוונה דקה שלא תהיה אכילתו בלתי לה' לבדו, לכן מנע עצמו, והיה עומד ומשמש ולא אכל עמהם.

*

ויש לומר עוד טעם רביעי בקודש, למה לא אכל משה עמהם, והיא על פי מה שאמרו (ב"ר מה-יד) על משה שנאמר עליו (דברים ט-ט) ארבעים יום וארבעים לילה לא אכלתי ומים לא שתיתי, וכי אפשר להתקיים ארבעים יום וארבעים לילה בלא אכילה ושתיה, אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיה ע"כ. והיא תמוה דאיך יתורץ קושייתו, דאף אם ראוי לילך בנימוסי מקום שנכנס בו, מכל מקום הרי מן הנמנע להתקיים בלי אכילה ושתיה. ופירש בעיון יעקב (סוטה יד.) דודאי לא קשה היאך התקיים ארבעים יום ולילה בלא אכילה ושתיה, דשאני משה דמלאך ה' היה וגופו כולו רוחני ואין צריך לאכילה ושתיה, אלא דאם כן קשה למה אכל ושתה בשאר ימים כיון שאין צורך לו, דמדאמר ארבעים יום וכו' מכלל דבשאר הימים אכל ושתה, ועל זה משני שפיר אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיה, ולכך אכל ושתה בעת שהיה על פני האדמה עכ"ד (הובא בישמח משה פ' בראשית ד"ה ויצו ה' אלקים).

ואם כן משה רבינו מאז שעלה לשמים נתעלה כמלאכי אש, ולא היה נצרך לאכילה ושתיה, ורק משום דרך ארץ וכבוד הבריות היה אוכל. והנה הא דהותר להם אכילה ביום הכיפורים, משום דהוי יום שמחתם, היא רק מטעם דאין שמחה בלא אכילה ושתיה, והיינו דגוף גשמי לא יתכן שיהא בשמחה רק כאשר אוכל ושותה. אבל משה איש האלקים שזיכך גופו שאינו צריך לאכילה ושתיה כלל,

מורה"ר ר' אהרן בלוס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מורה"ר ר' מרדכי קליינמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	הרב ר' לוי יצחק לינדנער שלימ"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
מורה"ר ר' יעקב משה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מורה"ר ר' יואל רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מורה"ר ר' חיים ווינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
מורה"ר ר' ניסן פראנצוויז הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מורה"ר ר' שמואל יהוקאל שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מורה"ר ר' יודא אברהם שטיין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
<p>קול מעדני מלך וויען — 718.400.7710 • MechonMMVien@gmail.com • הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להו"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 347.425.2151</p>		